

ምዕራፍ አራት

እስከ 10,000 ያሉ ሙሉ ቁጥሮችን መደመርና መቀነስ

የመማር ማስተማር ውጤቶች፡-

- እስከ 10,000 ያሉ ሙሉ ቁጥሮችን መደመር።
- እስከ 10,000 ያሉ ሙሉ ቁጥሮችን መቀነስ።
- መደመር እና መቀነስ ስሌትን በመጠቀም የቃላት ፕሮብሌም መፍታት።

4.1 እስከ 10,000 ያሉ ሙሉ ቁጥሮችን መደመር

ባለሁለት ሆሄ ሙሉ ቁጥሮችን መደመር በምዕራፍ አንድ ተምራችኋል። አሁን ደግሞ የ1000 ብዜቶችን በቃል መደመር ትማራላችሁ።

ተግባር 4.1

በግል የሚሠራ

1. እስከ 10,000 የሚደርሱ የ1000 ብዜት የሆኑ ሙሉ ቁጥሮችን በቅደም ተከተል በደብተራችሁ ላይ ጻፉ።
2. ትንሹ የ1000 ብዜት ሙሉ ቁጥር ስንት ነው?
3. የ1000 ብዜት የሆነ የ10,000 ቀዳማይ ሙሉ ቁጥር ስንት ነው?
4. የ1000 ብዜት የሆነ የ9000 ተከታይ ሙሉ ቁጥር ማነው?

ማስታወሻ

ሁለት ከ10,000 የሚያንሱ የ1000 ብዜት ሙሉ ቁጥሮችን በቃል ስትደምሩ፡-

በሺ ቤት የሚገኙትን ሆሄዎች ደምራችሁ በቀኝ በኩል ሦስት ዜሮዎችን መጻፍ ነው።

ተግባር 4.2

ከ1,000 እስከ 10,000 ያሉ የ1000 ብዬቶችን የመደመር ሠንጠረዥ ሠርታችሁ ይምሩ።

ምሳሌ 4.1

- 3000ን እና 4000ን በቃል ይምሩ።

መፍትሔ፡-

በ3000 ውስጥ በ ሺ ቤት የሚገኘው ሆሄ 3 ነው።

በ4000 ውስጥ በ ሺ ቤት የሚገኘው ሆሄ 4 ነው።

በ ሺ ቤት የሚገኙት ሆሄያት ድምር 7 በመሆኑ፡- የ3000 እና የ4000 ድምር 7000 ነው።

- ከዚህ በታች ያሉት የመደመር ግድግዳዎች ከመሠረቱ ጀምሮ የ1000 ብዬቶችን በቃል እየደመሩ ወደ ላይ መውጣትን ያሳያሉ።

መልመጃ ሀ

- የሚከተሉትን ሙሉ ቁጥሮች በቃል ይምሩ።

ሀ. 1000 እና 3000   ሐ. 3000 እና 4000

ለ. 2000 እና 4000   መ. 3000 እና 6000

- የሚከተሉትን የመደመር ግድግዳዎች በቃል በመደመር ክፍት ቦታዎችን ሙሉ።

- ትምህርት ቤታችሁ በግቢው ውስጥ የሚገኘውን ሳር በመሸጥ 6000 ብር አገኙ። እንዲሁም የተወሰኑ ዛፎችን በመሸጥ 4000 ብር አገኙ። ትምህርት ቤታችሁ ሳርና ዛፎችን ሽጦ ያገኘው ብር በጠቅላላው ስንት ነው?

ባለሁለት ሆሄ ቁጥርን ከባለሦስት ሆሄ ቁጥር ጋር መደመር

ባለሁለት ሆሄ ሙሉ ቁጥሮች እና ባለሦስት ሆሄ ሙሉ ቁጥሮች ምን አይነት ቁጥሮች እንደሆኑ ከዚህ በፊት በነበራችሁ የሂሳብ ትምህርት ተገንዝባችኋል። ሁለቱን አይነት ቁጥሮች ወደ ጎንና ወደ ቁልቁል መደመር አሁን ትማራላችሁ።

ምሳሌ 4.2

1. የሚከተሉትን ወደ ጎን ደምሩ።

ሀ. $453 + 34$

ለ. $609 + 92$

2. የሚከተሉትን ቁልቁል ደምሩ።

$$\begin{array}{r} \text{ሀ. } 269 \\ + 30 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \text{ለ. } 376 \\ + 29 \\ \hline \end{array}$$

መፍትሔ፡-

1. ሀ. $453 + 34 = (400 + 50 + 3 + 30 + 4)$
 $= 400 + 80 + 7$
 $= 487$

ለ. $609 + 92 = 600 + 9 + 90 + 2$
 $= 600+90+11$
 $= 600+90+10+1$
 $= 600+100+1$
 $= 701$

2. ሀ. $\frac{+269}{30}$
 $\frac{299}{\quad}$

ለ. $\frac{+376}{29}$
 $\frac{405}{\quad}$

አሰራሩ፡- ከአንድ ቤት በመጀመር ሆሄዎችን መደመር። በአለኝታ የሚደመሩ ከሆነ አለኝ የሚባለውን ቁጥር ከሚቀጥለው ትልቁ ቁጥር ቤት ሆሄዎች ጋር መደመር

መልመጃ ለ

1. የሚከተሉትን ጥያቄዎች ወደ ጎን ደምሩ።

ሀ. $243 + 30$

ለ. $515 + 23$

ሐ. $647 + 56$

መ. $721 + 89$

2. የሚከተሉትን ጥያቄዎች ቁልቁል ደምሩ።

ሀ. $\frac{+384}{13}$

ለ. $\frac{+469}{57}$

ሐ. $\frac{+606}{75}$

መ. $\frac{+720}{80}$

3. የትንሹ ባለሁለት ሆሄ ሙሉ ቁጥርና የትንሹ ባለሦስት ሆሄ ሙሉ ቁጥር ድምር ስንት ነው?

4. ትልቁ ባለሁለት ሆሄና ትልቁ ባለሦስት ሆሄ ሲደመሩ መልሱ ስንት ይሆናል?

5. የሚከተለውን ስንጠረኝ አሟሉ።

ወ	ቀ	ወ+ቀ
866	33	
424	92	
666	38	

ባለሦስት ሆሄ ቁጥሮችን ከባለአራት ሆሄ ቁጥሮች ጋር መደመር

ባለሁለት ሆሄ ሙሉ ቁጥሮችን ከባለሦስት ሆሄ ሙሉ ቁጥሮች ጋር መደመር ከዚህ በፊት በነበረው ርዕስ ተምራችኋል። ባለሦስት ሆሄ ሙሉ ቁጥሮችን ከባለአራት ሆሄ ሙሉ ቁጥሮች ጋር መደመር በተመሳሳይ መንገድ ይሰራል።

ምሳሌ 4.3

1. የሚከተሉትን ጥያቄዎች ወደ ጎን ደምሩ።

ሀ. $3456 + 243$

ለ. $7845 + 694$

2. የሚከተሉትን ጥያቄዎች ቁልቁል ደምሩ።

$$\begin{array}{r} \text{ሀ. } + 7243 \\ \underline{\quad 346} \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \text{ለ. } + 8576 \\ \underline{\quad 495} \end{array}$$

መፍትሔ

$$\begin{aligned} 1. \text{ ሀ. } 3456 + 243 &= 3400 + 50 + 6 + 200 + 40 + 3 \\ &= 3400 + 200 + 50 + 40 + 6 + 3 \\ &= 3600 + 90 + 9 \\ &= 3699 \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} \text{ለ. } 7845 + 694 &= 7800 + 40 + 5 + 600 + 90 + 4 \\ &= 7800 + 600 + 40 + 90 + 9 \\ &= 7800 + 600 + 100 + 30 + 9 \\ &= 8500 + 30 + 9 \\ &= 8539 \end{aligned}$$

$$\begin{array}{r} \text{2. ሀ. } 7243 \\ + 346 \\ \hline 7589 \end{array}$$

ቁልቁል የመደመር አሰራር፡- ሆሄዎችን በቤት በቤታቸው ከአንድ ቤት በመጀመር መደመር። በአለኝታ የሚደመሩ ከሆነ አለኝ የተባለውን ሆሄ ከሚቀጥለው ትልቅ የቁጥር ቤት ሆሄዎች ጋር መደመር።

$$\begin{array}{r} \text{ለ. } + 8576 \\ + 495 \\ \hline 9071 \end{array}$$

መልመጃ ሐ

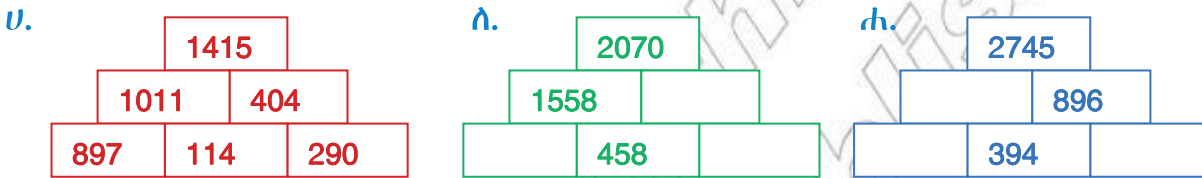
1. የሚከተሉትን ወደ ጎን ደምሩ።

ሀ. $4296 + 204$ ለ. $6789 + 210$ ሐ. $8476 + 624$ መ. $8499 + 873$

2. የሚከተሉትን ቁልቁል ደምሩ።

ሀ.
$$\begin{array}{r} 4836 \\ + 234 \\ \hline \end{array}$$
      ለ.
$$\begin{array}{r} 8660 \\ + 712 \\ \hline \end{array}$$
      ሐ.
$$\begin{array}{r} 8099 \\ + 736 \\ \hline \end{array}$$
      መ.
$$\begin{array}{r} 9483 \\ + 816 \\ \hline \end{array}$$

3. የመጀመሪያውን የመደመር ግድግዳ ምሳሌ አድርጋችሁ የቀሩትን አሟሉ።

4. ስንጠረገፍን ሙሉ

ሀ	ለ	ሀ + ለ
4567	624	
864	4234	
7426	209	
8999	762	

ድምራቸው እስከ 10,000 የሚደርሱ ባለ አራት ሆሄ ቁጥሮችን ከባለ አራት ሆሄ ቁጥሮች ጋር መደመር

ባለ አራት ሆሄ ሙሉ ቁጥሮችን ከባለ አራት ሆሄ ሙሉ ቁጥሮች ጋር ያለ አለኝታ ስትደምሩ ቁጥሮችን በቤት በቤታቸው መደመር ተገቢ ነው። በአለኝታ የሚደመሩ ከሆነ ደግሞ፡- መጀመሪያ በአንድ ቤት ያሉትን ሆሄዎች መደመር። ቀጥሎ በ10 ቤት፣ በ100 ቤት እና በ1000 ቤት ያሉ ሆሄዎች ይደመራሉ። በየደረጃው አለኝ የምንለውን በሚቀጥለው ትልቁ ቁጥር ቤት ካሉት ሆሄዎች ጋር መደመር።

ምሳሌ 4.4 የሚከተሉትን ደምሩ።

ሀ. $3467 + 5202$ ለ. $4365 + 2946$

መፍትሔ፡- መጀመሪያ ቁጥሮችን ቤታቸውን ጠብቆ ወደ ቁልቁል መደመር መቀየር፡- ቀጥሎ

በየቤታቸው ሆሄዎችን መደመር።

ሀ.
$$\begin{array}{r} 3467 \\ + 5202 \\ \hline 8669 \end{array}$$
      ለ.
$$\begin{array}{r} 4365 \\ + 2946 \\ \hline 7311 \end{array}$$

መልመጃ መ

1. የሚከተሉትን ደምሩ።

$$\begin{array}{r} \text{ሀ.} + 4353 \\ \underline{3432} \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \text{ለ.} + 3117 \\ \underline{3662} \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \text{ሐ.} + 5203 \\ \underline{4230} \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \text{መ.} + 7623 \\ \underline{2016} \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \text{ሠ.} + 4606 \\ \underline{2584} \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \text{ረ.} + 1652 \\ \underline{7788} \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \text{ሰ.} + 1323 \\ \underline{8484} \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \text{ሸ.} + 6950 \\ \underline{2269} \end{array}$$

2. ስንጠረገፍን ሙሉ

ሀ	ለ	ሀ+ለ
6029	1999	
3892	4484	
2566	3563	
3534	6337	
3646	3555	

የቃላት ኘርብሌሞች

ማስታወሻ

የቃላት ኘርብሌሞችን ለመፍታት ወይም መፍትሔ ለማግኘት የሚከተሉትን የአሰራር ደረጃዎች መከተል ይገባል።

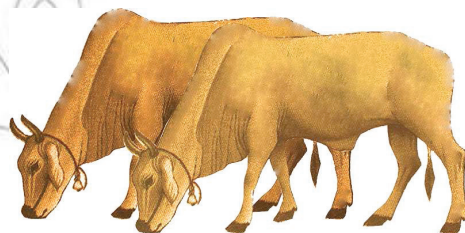
1ኛ፡- ኘርብሌሙን ደጋግሞ አንብቦ መረዳት።

2ኛ፡- የተሰጡትንና የሚፈለጉትን መለየት።

3ኛ፡- የሚፈለገውን ስርቶ ማግኘትና መልሱን ማረጋገጥ።

ምሳሌ 4.5

አንድ አርሶ አደር ሁለት የእርሻ በሬዎችን በ8376 ብር ገዛ። ሁለት በጎችን ደግሞ በ1000 ብር ገዛ። ሁለቱን በሬዎችና ሁለቱን በጎች ለመግዛት በጠቅላላው ስንት ብር አወጣ?

በሬዎች

በጎች

መፍትሔ:-

ሁለቱን በሬዎች ለመግዛት ያወጣው 8376 ብር ፤ ሁለቱን በጎች ለመግዛት ያወጣው 1000 ብር ነው። ሁለቱን በሬዎች ና ሁለቱን በጎች ለመግዛት በጠቅላላ ያወጣውን ብር ለማግኘት ሁለቱን ወጪዎች መደመር ይሆናል።

$$\begin{array}{r}
 8376 \\
 + 1000 \\
 \hline
 9376
 \end{array}$$

ስለዚህ አርሶ አደሩ ያወጣው ጠቅላላ 9376 ብር ነው።

መልመጃ ሠ

ከዚህ በታች ለቀረቡት የቃላት ፕሮብሌሞች መፍትሔ ፈልጉ።

1. በአንድ የ1ኛ ደረጃ ት/ቤት የሚማሩ ወንድ ተማሪዎች 1225 ሲሆኑ ሴት ተማሪዎች ደግሞ 988 ናቸው። በጠቅላላ በት/ቤቱ የሚማሩ ተማሪዎች ስንት ናቸው?

ተማሪዎች

2. አንድ የሳሙና ፋብሪካ በመጀመሪያ ቀን 4809 ሳሙናዎችን አመረተ። በሁለተኛው ቀን ደግሞ 4927 ሳሙናዎችን አምረተ። ፋብሪካው በሁለቱ ቀናት ያመረታቸው ሳሙናዎች ስንት ናቸው?

3. የአንድን ት/ቤት አጥር ለማሰራት ከወላጆች 7545 ብር ተሰበሰበ፤ ከበጎ አድራጎት ድርጅቶች ደግሞ 2125 ብር ተሰበሰበ። በጠቅላላ የተሰበሰበው ብር ስንት ነው?

የት/ቤት አጥር

4. አንድ የችግኝ ጣቢያ 6474 የተለያዩ ሀገር በቀል ችግኞችን እና 2546 የተለያዩ የፍራፍሬ ችግኞችን ለአካባቢው ህብረተሰብ አካፋፈለ። ጣቢያው በጠቅላላ ያከፋፈላቸው ችግኞች ብዛት ስንት ናቸው?

5. አንድ የሻማ ፋብሪካ በመጀመሪያው ቀን 4944 ሻማዎችን አመረተ። በሁለተኛው ቀን ደግሞ 5000 ሻማዎችን አመረተ። ፋብሪካው በሁለቱ ቀናት ውስጥ ያመረታቸው ሻማዎች ብዛት ስንት ነው?

4.2 እስከ 10,000 ያሉ ሙሉ ቁጥሮችን መቀነስ

በሁለተኛ ክፍል ስለመቀነስ የተማራችሁትን መሠረት በማድረግ ከባለ 3 ሆሜ ቁጥር ላይ ባለ 2 ሆሜ ቁጥር መቀነስ ከዚህ ቀጥሎ ትማራላችሁ።

ተግባር 4.3

ለሚከተሉት ጥያቄዎች ጥንድ ጥንድ በመሆን መፍትሔ ፈልጉ።

1. ካሣሁን ቤት ለመገንባት 350 ብሎኬቶችን ገዛ። ከዚህ ውስጥ 50 ብሎኬቶች ቢሰበሩበት ስንት ብሎኬቶች ይቀሩታል?
2. በትምህርት ቤታችሁ 460 ተማሪዎች ተመዘግበዋል። ከተመዘገቡት ውስጥ 60 ተማሪዎች ቢቀሩ ስንት ተማሪዎች በመማር ላይ ይገኛሉ?

ማስታወሻ

ከባለሦስት ሆሜ ሙሉ ቁጥሮች ላይ ባለሁለት ሆሜ ሙሉ ቁጥሮችን ያለብድር መቀነስ በሁለት መንገድ ሊሰራ ይችላል፡-

አንደኛው አሰራር ቁጥሮችን ተንትኖ መቀነስ ሲሆን፤

ሁለተኛው አሰራር ቁጥሮቹን በቁጥር ቤት ዋጋቸው ቁልቁል ፅፎ። ሆሜያትን በየቤታቸው መቀነስ ነው።

ምሳሌ 4.6

የተሰጡትን ቁጥሮች በመተንተንና በቁጥር ቤት ዋጋቸው ቁልቁል በመፃፍ የሚከተሉትን ቀንሱ።

ሀ. 576 - 43

ለ. 648 - 35

መፍትሔ፡ ቁጥሮችን በመተንተን መቀነስ

$$\begin{aligned}
 \text{ሀ. } 576 - 43 &= 500 + 70 + 6 - (40 + 3) \\
 &= 500 + (70 - 40) + (6 - 3) \\
 &= 500 + 30 + 3 = 533
 \end{aligned}$$

$$\begin{aligned}
 \text{ለ. } 648 - 35 &= 600 + 40 + 8 - (30+5) \\
 &= 600 + (40 - 30) + (8-5) \\
 &= 600 + 10 + 3 = 613
 \end{aligned}$$

ቁጥሮችን በቁጥር ቤት ዋጋቸው ቁልቁል በመጻፍ ሲሰላ በሚከተለው መንገድ ይሆናል።

- ሀ.
$$\begin{array}{r} 576 \\ - 43 \\ \hline \end{array}$$
 - መጀመሪያ በአንድ ቤት ያሉትን መቀነስ $6 - 3 = 3$ እና ውጤቱን “3” በአንድ ቤት ስር መጻፍ
- ቀጥሎ በአስር ቤት ያሉትን መቀነስ $7 - 4 = 3$ ፡- ከዚያም ውጤቱን “3” በአስር ቤት ስር መጻፍ
- በመቶ ቤት ያለውን ሆኔ “5” እንዳለ በመቶ ቤት ስር መጻፍ።

ስለዚህ
$$\begin{array}{r} 576 \\ - 43 \\ \hline 533 \end{array}$$
 ይሆናል ማለት ነው።

- ለ.
$$\begin{array}{r} 648 \\ - 35 \\ \hline \end{array}$$
 - መጀመሪያ በአንድ ቤት ያሉትን መቀነስ $8 - 5 = 3$ እና ውጤቱን “3” በአንድ ቤት ስር መጻፍ
- ቀጥሎ በአስር ቤት ያሉትን መቀነስ $4 - 3 = 1$ እና ውጤቱን “1” በአስር ቤት ስር መጻፍ
- በመቶ ቤት ያለውን “6” እንዳለ በመቶ ቤት ስር መጻፍ።

ስለዚህ
$$\begin{array}{r} 648 \\ - 35 \\ \hline 613 \end{array}$$
 ይሆናል።

ማስታወሻ

ሀ፣ ለ እና መ ሙሉ ቁጥሮች ሆነው፤ $ሀ > ለ$ ቢሆን

$ሀ - ለ = መ$ በሚለው አረፍተ ነገር ውስጥ “ሀ” ዋና፣ “ለ” ተቀናሽ እና “መ”

ልዩነት ይባላል።

መልመጃ ፭

1. የሚከተሉትን አስሉ።

ሀ. $373 - 72$

ሐ. $467 - 67$

ሠ. $752 - 50$

ለ. $598 - 5$

መ. $674 - 74$

ረ. $877 - 75$

ሰ.
$$\begin{array}{r} 976 \\ - 55 \\ \hline \end{array}$$

ሸ.
$$\begin{array}{r} 879 \\ - 69 \\ \hline \end{array}$$

ቀ.
$$\begin{array}{r} 577 \\ - 52 \\ \hline \end{array}$$

2. የማርታ እናት 185 ብር ይዘው ወደ ገበያ ሄዱ። በ75 ብር ለልጃቸው ጫማ ገዝተው ወደ ቤታቸው ተመለሱ። የማርታ እናት ወደ ቤት ስንት ብር ይዘው ተመለሱ?

3. ሙስጠፋ ከገበያ 145 እንቁላሎችን ገዝቶ ሲመጣ 15 እንቁላሎች ተሰበሩበት። ሙስጠፋ ስንት እንቁላሎች ይቀሩታል?

እንቁላሎች

ማስታወሻ

ከባለሥነት ሆኔ ሙሉ ቁጥሮች ላይ ባለሁለት ሆኔ ሙሉ ቁጥሮችን በመበደር መቀነስ ይቻላል። አሰራሩም በመተንተን እና በቁጥር ቤት ዋጋቸው ቁልቁል በመጻፍ ይሆናል።

ምሳሌ 4.7 የሚከተሉትን ቀንሱ።

ሀ. $674 - 89$

ለ.
$$\begin{array}{r} 513 \\ -84 \\ \hline \end{array}$$

መፍትሔ፡-

ሀ. $674 - 89 = 600 + 70 + 4 - 80 - 9$
 $= 600 + 60 - 80 + 14 - 9 \rightarrow$ ከ70 ላይ አንድ 10 ወስዶ ከ4 ጋር መደመር
 $= 580 + 80 - 80 + 5 \rightarrow$ ከ600 ላይ ሁለት 10 ወስዶ ከ60 ጋር መደመር።
 $= 580 + 0 + 5$
 $= 585$

ለ.
$$\begin{array}{r} 513 \\ -84 \\ \hline 429 \end{array}$$
 - በአንድ ቤት ያሉትን ሆሄያት ስናወዳድር $3 < 4$ ። ስለዚህ ከ10 ቤት አንድ 10 ወስዶ ከ“3” ጋር መደመርና መቀነስ።

$10 + 3 = 13 - 4 = 9$ ። ውጤቱን “9” በአንድ ቤት ስር መጻፍ።

- ከዋናው በ10 ቤት የቀረን “0” ነው። ከመቶ ቤት አንድ አስር ወስዶ ከ “0” ጋር መደመርና መቀነስ፡- $10 - 8 = 2$ ። ውጤቱን “2” በአስር ቤት ስር መጻፍ።

- ከዋናው በመቶ ቤት የቀረውን “4”ን በመቶ ቤት ስር መጻፍ።

ስለዚህ
$$\begin{array}{r} 513 \\ -84 \\ \hline 429 \end{array}$$
 ይሆናል ማለት ነው።

መልመጃ ሰ

1. የሚከተሉትን አስሉ።

$$ሀ. 250 - 35$$

$$ሐ. 760 - 36$$

$$ሠ. 953 - 81$$

$$ለ. 480 - 66$$

$$መ. 844 - 73$$

$$ረ. 865 - 76$$

$$ሰ. \begin{array}{r} 743 \\ -45 \\ \hline \end{array}$$

$$ሱ. \begin{array}{r} 670 \\ -68 \\ \hline \end{array}$$

$$ሸ. \begin{array}{r} 675 \\ -68 \\ \hline \end{array}$$

$$ቀ. \begin{array}{r} 435 \\ -46 \\ \hline \end{array}$$

2. የሚከተለውን ሰንጠረዥ አሟሉ።

ዋና	ተቀናሽ	ልዩነት
572	67	
433	44	
525	28	
618	29	

ባለ 3 ሆሄ ሙሉ ቁጥሮችን ከባለ 3 ሆሄ ሙሉ ቁጥሮች ላይ መቀነስ

ስለመቀነስ እስከ አሁን የተማራችሁትን በማስታወስ ባለ 3 ሆሄ ሙሉ ቁጥሮችን ከባለ 3 ሆሄ ሙሉ ቁጥሮች ላይ መቀነስ ትችላላችሁ። ቁጥሮቹን በቁጥር ቤት ዋጋቸው በመተንተን እና በቁጥር ቤት ዋጋቸው ቁልቁል ፅፎ በቤት በቤታቸው በመቀነስ ይሰራል። ባለ 3 ሆሄን ከባለ 3 ሆሄ ሙሉ ቁጥሮች ላይ ስትቀንሱ ውጤቱ ሁልጊዜ ሙሉ ቁጥር መሆን ይኖርበታል።

ተግባር 4.4

የሚከተሉትን ጥያቄዎች ጥንድ ጥንድ በመሆን ስሩ።

1. የ376 እና የ175 ልዩነት ስንት ነው?

2. ከ426 ላይ 217 ብትቀንሱ መልሱ ስንት ይሆናል?

3. አቶ አለሙ 365 ብር፤ ወ/ሮ ትርንጎ ደግሞ 275 ብር አላቸው። የአቶ አለሙ ብር ከወ/ሮ ትርንጎ ብር በስንት ይበልጣል?

የሁለት ሙሉ ቁጥሮች **ልዩነት** የሚፈለገው ከትልቁ ቁጥር ላይ ተንሹን በመቀነስ ይሆናል። አንድ ሙሉ ቁጥር ከሌላው ሙሉ ቁጥር በስንት እንደሚበልጥ ወይም እንደሚያንስ የሚታወቀው ከትልቁ ላይ ተንሹን በመቀነስ ይሆናል።

ምሳሌ 4.8

1. የ465 እና የ218 ልዩነት ስንት ነው?
2. 527 ከ463 በስንት ይበልጣል?

መፍትሔ:-

$$\begin{aligned}
 1. \quad 465 - 218 &= 400 + 60 + 5 - 200 - 10 - 8 \\
 &= 400 - 200 + 60 - 10 + 5 - 8 \\
 &= 200 + 50 - 10 + 15 - 8 \\
 &= 200 + 40 + 7 \\
 &= 247
 \end{aligned}$$

ስለዚህ የ465 እና የ218 ልዩነት 247 ነው።

$$\begin{array}{r}
 2. \quad \underline{527} \\
 \underline{463} \\
 64
 \end{array}$$

ስለዚህ 527 ከ463 በ64 ይበልጣል።

መልመጃ ሽ

1. የሚከተሉትን አስሉ።

ሀ. $227 - 127$

ሐ. $597 - 389$

ሠ. $706 - 288$

ለ. $465 - 213$

መ. $646 - 478$

ረ. $800 - 14$

2. የሚከተሉትን አስሉ። መልሳችሁንም በመደመር አረጋግጡ።

ምሳሌ:- ሀ. $347 - 152 = 195$ ምክንያቱም $347 = 195 + 152$

ለ. $308 - 215$

መ. $651 - 324$

ሐ. $423 - 309$

ሠ. $744 - 555$

3. የሚከተለውን ስንጠረኝ አሟሉ።

ዋና	ተቀናሽ	ልዩነት
542	425	
673		342
	304	56

ባለ 3 ሆሄ ሙሉ ቁጥሮችን ከባለ 4 ሆሄ ሙሉ ቁጥሮች ላይ መቀነስ

ባለ 3 ሆሄ ቁጥሮችን ከባለ 3 ሆሄ ቁጥሮች ላይ መቀነስ ከዚህ በፊት ተምራችኋል። ከባለ 4 ሆሄ ላይ ባለ 3 ሆሄን መቀነስ በተመሳሳይ መንገድ ይሰራል። መጀመሪያ ከዚህ በፊት የተማራችሁትን በማስታወስ የተግባር 4.4 ጥያቄዎችን ስሩ።

ተግባር 4.5

በግል የሚሰራ

1. የሚከተሉትን አስሉ።

$$ሀ. 7435 - 435$$

$$ለ. 6347 - 758$$

2. ዋናው 4573 እና ተቀናሽ 648 ቢሆን ልዩነቱ ስንት ይሆናል?

ባለ 3 ሆሄ ሙሉ ቁጥሮችን ከባለ 4 ሆሄ ሙሉ ቁጥሮች ላይ መቀነስ በመተንተንና ቁጥሮችን በቁጥር ቤት ዋጋቸው ቁልቁል በመፃፍ ሆሄዎችን በቤት በቤታቸው በመቀነስ ይሰራል።

ምሳሌ 4.9

የሚከተሉትን አስሉ።

$$ሀ. 5647 - 647$$

$$\begin{array}{r} \text{ለ. } 7863 \\ -396 \\ \hline \end{array}$$

መፍትሔ፡-

$$\begin{aligned} \text{ሀ. } 5647 - 647 &= 5000 + 647 - 647 \\ &= 5000 \end{aligned}$$

$$\text{ለ. } \begin{array}{r} 7863 \\ -396 \\ \hline 7467 \end{array}$$

መጀመሪያ በአንድ ቤት ያሉትን፣ ቀጥሎ በ10 ቤት ያሉትን፣ ከዚያም በመቶ ቤት ያሉትን መቀነስ። በየቤቱ ያሉ የላይኛው ቁጥር ሆሄዎች ታችኛው ካሉት የሚያንሱ ከሆነ እየተበደሩ የመቀነስ አሰራርን መከተል።

መልመጃ ቀ

1. የሚከተሉትን አስሉ።

$$ሀ. 1465 - 342$$

$$ለ. 3781 - 679$$

$$ሐ. 6477 - 829$$

$$መ. 7184 - 625$$

2. ከዚህ በታች የተሰጠውን ስንጠረዥ አሟሉ።

ዋና	ተቀናሽ	ልዩነት
8667	721	
	548	3311
5678		4802

ባለ 4 ሆሄ ሙሉ ቁጥሮችን ከባለ 4 ሆሄ ሙሉ ቁጥሮች ላይ መቀነስ

ባለ 3 ሆሄ ሙሉ ቁጥሮችን ከባለ 4 ሆሄ ሙሉ ቁጥሮች ላይ መቀነስ ተምራችኋል። ይህን እውቀታችሁን ተጠቅማችሁ ባለ 4 ሆሄ ቁጥሮችን ከባለ 4 ሆሄ ቁጥሮች ላይ መቀነስ በተመሳሳይ የአሰራር መንገዶች መስራት ትችላላችሁ።

ተግባር 4.6

የሚከተሉትን ጥያቄዎች በግል ስሩ።

1. የ4356 እና የ3240 ልዩነት ስንት ነው?
2. ዋናው 5620፣ ልዩነቱ 3160 ቢሆኑ ተቀናሹ ስንት ይሆናል?

ማስታወሻ

ባለ 4 ሆሄ ሙሉ ቁጥሮችን ከባለ 4 ሆሄ ሙሉ ቁጥሮች ላይ የመቀነስ አሰራር ዘዴ፡- ቁጥሮችን በመተንተን እና በቁጥር ቤት ዋጋቸው ቁልቁል በመጻፍ በቤት በቤታቸው በመቀነስ ይሆናል። ባለ 4 ሆሄ ሙሉ ቁጥር ከባለ 4 ሆሄ ሙሉ ቁጥር ላይ ሲቀነስ ሁልጊዜ ልዩነቱ ሙሉ ቁጥር መሆን ይኖርበታል።

ምሳሌ 4.10

የሚከተሉትን አስሉ።

$$\begin{array}{r} \text{ሀ. } 5643 - 3432 \\ \text{ለ. } \begin{array}{r} 7284 \\ -5165 \\ \hline \end{array} \end{array}$$

መፍትሔ፡-

$$\begin{aligned} \text{ሀ. } 5643 - 3432 &= 5643 - 3000 - 432 \\ &= 2643 - 432 \\ &= 2000 + 600 + 40 + 3 - 400 - 30 - 2 \\ &= 2000 + (600 - 400) + (40 - 30) + (3 - 2) \\ &= 2000 + 200 + 10 + 1 \\ &= 2211 \end{aligned}$$

ስለዚህ $5643 - 3432 = 2211$

$$\begin{array}{r} \text{ለ. } \begin{array}{r} \text{ } \\ -7284 \\ -5165 \\ \hline 2119 \end{array} \end{array}$$

- በአንድ ቤት ያሉት ሆሄያት ሲወዳደሩ፡- $4 < 5$ ። ስለዚህ ከአስር ቤት አንድ አስር ተበድሮ ከ4 ጋር መደመርና “5”ን መቀነስ። $14 - 5 = 9$ ልዩነቱን “9”ን በአንድ ቤት ስር መጻፍ።
- የቀሩትን በቤት በቤታቸው ቀንሶ ልዩነቱን ማስቀመጥ።

መልመጃ በ

1. የሚከተሉትን አስሉ።

ሀ. 1578 - 1378

ሐ. 5342 - 3259

ሠ. 6352 - 6134

ለ. 4657 - 2657

መ. 7481 - 4693

ረ. 6500 - 5900

2. ዋናው 8645፣ ልዩነት 3678 ቢሆን ተቀናሽ ስንት ይሆናል?

3. ሰንጠረዥን አሟሉ።

ዋና	ተቀናሽ	ልዩነት
4300	2300	
5471		1646
	2435	2353
6678	3488	

4.3 መደመርና መቀነስ የያዙ የቃላት ጥያቄዎች

ባለፉት ሁለት ምዕራፎች እስከ 10,000 ባሉ ሙሉ ቁጥሮች መደመርና መቀነስ ተምራችኋል። ይህን እውቀታችሁን መሠረት በማድረግ በመደመርና በመቀነስ ሊሰሩ የሚችሉ የቃላት ፕሮብሌሞችን ትፈታላችሁ።

ተግባር 4.7

በጋራ የሚሰሩ ጥያቄዎች

- አንድ ጎበዝ ተማሪ ከክፍሉ ተማሪዎች 1ኛ በመውጣቱ ት/ቤቱ 550 ብር፣ መምህራን ደግሞ 250 ብር ሸለሙት። ጎበዙ ተማሪ ከተሸለመው ብር በ200 ብር መፅሐፍ ቢገዛ ስንት ብር ይቀረዋል?
- የአንድ ት/ቤት መዝናኛ ክብብ በጥቅምት ወር 3500 ብር፣ በህዳር ወር 3585 ብር ትርፍ አገኘ። ክብቡ ካገኘው ትርፍ ለተቸገሩ 12 ተማሪዎች በ1500 ብር ሸሚዞች ገዝቶ አከፋፈለ። ክብቡ በሁለቱ ወሮች ካገኘው ትርፍ የቀረው ብር ስንት ነው?

ምሳሌ 4.11

በአንድ ትምህርት ቤት ውስጥ በተደረገ የስፖርት ውድድር ትምህርት ቤቱ ከትኬት ሽያጭ 4685 ብር፣ ከለስላሳ ሽያጭ 1545 ብር ገቢ አገኘ። ትምህርት ቤቱ ከገቢው ውስጥ 3475 ብር ወጪ በማድረግ የተለያዩ ኪሶችን ገዛ። በውድድሩ ከተገኘው ቀሪ ብር ስንት ነው?

መፍትሔ፡- በውድድሩ ወቅት የተገኘ ጠቅላላ ብር $4685 + 1545 = 6230$
 ኪሶችን ለመግዛት ወጪ የተደረገ ብር = 3475
 በውድድሩ ከተገኘው ቀሪ ብር = $6230 - 3475 = 2755$

መልመጃ ተ

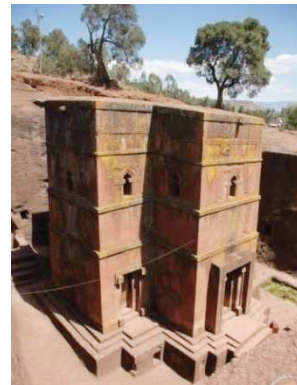
1. በአንድ ት/ቤት የሚገኙ የ6ኛ ክፍል ተማሪዎች ባለፈው አመት 2160 ችግኞችን ተክለዋል። በዚህ አመት ደግሞ 876 ችግኞችን ተክሉ። ከተተክሉ ችግኞች ውስጥ 125 አልፀደቁም። በሁለቱ አመታት ከተተክሉት ውስጥ የፀደቁት ችግኞች ስንት ናቸው?
2. አንድ የሱቅ ባለቤት ከሁለት የእንቁላል ነጋዴዎች እንቁላል ገዛ። ከመጀመሪያው 676፣ ከሁለተኛው 548 እንቁላሎችን ገዛ። ከተገዙት እንቁላሎች 108 የተበላሹ ሆነው ተገኙ። ያልተበላሹ እንቁላሎች ብዛት ስንት ነው?
3. አንድ በእንጨት ስራ የተደራጀ ማህበር ባለፈው አመት 3475 ብር፣ በዚህ አመት ደግሞ 4765 ብር ትርፍ አገኘ። ማህበሩ ከትርፉ ለአባላት 5420 ብር አካፋፈለ። ማህበሩ በሁለት አመት ስራው ለአባላት ያላከፋፈለው ትርፍ ስንት ብር ነው?
4. በአንድ ወረዳ ውስጥ በመንግስትና በግል ስራ የሚተዳደሩ 4560 ወንዶች እና 4500 ሴቶች አሉ። በግል ስራ የሚተዳደሩ 3540 ሰዎች ቢሆኑ፣ በመንግስት ስራ የሚተዳደሩ ስንት ሰዎች ይሆናሉ?
5. በመስከረምና ጥቅምት ወራት የኢትዮጵያን ታሪካዊ ቦታዎች ለመጎብኘት 3456 ቱሪስቶች ወደ ኢትዮጵያ ገቡ። በህዳርና ታህሳስ ወራቶች ደግሞ 4635 ቱሪስቶች ወደ ኢትዮጵያ ገብተዋል። ከቱሪስቶቹ መካከል 5150 ከተለያዩ የአፍሪካ ሀገራት የመጡ ናቸው። ከአፍሪካ ውጪ የመጡ ቱሪስቶች ስንት ናቸው?

አዩ ፋሲል ግንብ

አክሱም ሀውልት

የላሊበላ ህንፃ

የመቀነስ ውጤትን በመደመር ማረጋገጥ

እስከ 10,000 ያሉ ሙሉ ቁጥሮችን መቀነስ ቀደም ባሉ ንዑስ ምዕራፎች ተምራችኋል። አሁን ደግሞ ከአንድ ሙሉ ቁጥር ላይ ሌላ ሙሉ ቁጥር በመቀነስ የሚገኝን መልስ በመደመር ማረጋገጥ ትማራላችሁ።

ተግባር 4.8

ጥንድ ጥንድ በመሆን የሚሰራ።

1. ከበደ ወደ ሱቅ 370 ብር ይዞ ሄደ። ከበደ በ170 ብር አንድ ሱሪ ቢገዛ፤ ስንት ብር ይቀረዋል? የመልሳችሁን ትክክለኛነት አረጋግጡ።
2. ወርቅነሽ 250 ብር ይዛ ወደ መደብር ሄደች። ከመደብሩ በ65 ብር ዘይት፣ በ25 ብር ሽንኩርትና በ100 ብር ስጋ ብትገዛ፤
  - ሀ. በጠቅላላ ስንት ብር አወጣች?
  - ለ. ስንት ብር ይቀራታል?

ምሳሌ 4.12:- የሚከተሉትን አስሉና መልሱን አረጋግጡ።

- ሀ. $3500 - 2900$
- ለ. የአህመድ የወር ደሞወዝ 2000 ብር ነው። ለቤት ኪራይ 350 ብር፣ ለምግብ 1400 ብር ቢያወጣ ስንት ብር ይቀረዋል?

መፍትሔ:-

- ሀ. $3500 - 2900 = 600$ ምክንያቱም $3500 = 600 + 2900$ ስለሆነ
- ለ. የአህመድ የወር ደሞወዝ = 2000 ብር
 የአህመድ ጠቅላላ ወጪ = $350 + 1400$ ብር = 1750 ብር
 ከወጪ ቀሪ = $2000 - 1750 = 250$ ብር
 ምክንያቱም $2000 = 250 + 1750$ ብር ስለሆነ

መልመጃ ቸ

1. የሚከተሉትን አስሉና መልሱን አረጋግጡ።
  - ሀ. $347 - 57$ ለ. $463 - 249$ ሐ. $2465 - 65$ መ. $5843 - 695$
2. አንድ አርሶ አደር 7000 ብር ይዞ ወደ ገበያ ወጣ። በ1200 ብር ማዳበሪያና በ5000 ብር ሁለት በሬዎችን ገዝቶ ወደ ቤቱ ተመለሰ።
  - ሀ. በጠቅላላ ስንት ብር አወጣ?
  - ለ. ስንት ብር ቀረው? መልሳችሁን አረጋግጡ።
3. ዋናው 5000፣ ልዩነቱ 0 ቢሆን፤ ተቀናሹ ስንት ይሆናል? መልሳችሁን አረጋግጡ?

የምዕራፍ አራት ማጠቃለያ

- ሁለት የ1000 ብዜቶችን በቃል ለመደመር በሺ ቤት የሚገኙ ሆሄዎችን ደምሮ ከውጤቱ በስተቀኝ ሦስት ዜሮዎችን መጻፍ።
- ባለ 2 ሆሄ ሙሉ ቁጥሮችን ከባለ 3 ሆሄ ሙሉ ቁጥሮች ጋር ያለ አለኝታና በአለኝታ መደመር ይቻላል። ቀላሉ የአደማመር ስልት ቁጥሮቹን በቁጥር ቤት ዋጋቸው ቁልቁል በመጻፍ ሆሄያቶችን በየቤታቸው መደመር ነው።
 መጀመሪያ በ1 ቤት ያሉትን፣ ቀጥሎ በ10 ቤት ያሉትን እየደመሩ በየቤቱ ስር መጻፍ። ድምሩ ያለ አለኝታ ድምር በሚሆንበት ጊዜ በመቶ ቤት የሚገኘውን ሆሄ እንዳለ በቤቱ ስር መጻፍ።
 በአለኝታ በሚደመርበት ጊዜ፡- ከአንድ ቤት በመጀመር በየቤቱ የሚገኙትን ደምሮ “አለኝ” የሚባለውን ከሚቀጥለው የቁጥር ቤት ሆሄዎች ጋር መደመር።
- ለቃላት ፕሮብሌሞች መፍትሔ ሲፈለግ፡- መጀመሪያ ጥያቄውን ደጋግሞ አንብቦ መረዳት። ቀጥሎ የተሰጠውንና የሚፈለገውን መለየት። በመጨረሻ መልሱን በስራ ማግኘት እና ማረጋገጥ።
- ከባለ 3 ሆሄ ሙሉ ቁጥሮች ላይ ባለ 2 ሆሄ ሙሉ ቁጥሮችን ለመቀነስ ልክ እንደ መደመሩ በቁጥር ቤት ዋጋቸው ቁልቁል መጻፍ። ከዚያም በቤት በቤታቸው መቀነስና ውጤቱን በየቤቱ ስር መጻፍ። (በብድር ወይም ያለ ብድር ሊሆን ይችላል)
- ሁለት ሙሉ ቁጥሮችን በመደመር የሚገኝ መልስ በመቀነስ ይረጋገጣል። ከአንድ ሙሉ ቁጥር ላይ ሌላ ሙሉ ቁጥር በመቀነስ የሚገኝ መልስ በመደመር ይረጋገጣል።
- ባለ 3 ሆሄን ከባለ 3 ሆሄ ስትቀንሱ መልሱ ሁልጊዜ ሙሉ ቁጥር መሆን ይኖርበታል። ይህ ማለት ዋናው ከተቀናሹ ማነስ የለበትም ማለት ነው።

የማጠቃለያ መልመጃ

1. የሚከተሉትን ደምሩ።

$$\begin{array}{r} \text{ሀ.} + 574 \\ \underline{24} \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \text{ለ.} + 835 \\ \underline{65} \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \text{ሐ.} + 4273 \\ \underline{314} \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \text{መ.} + 5678 \\ \underline{331} \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \text{ሠ.} + 3435 \\ \underline{4353} \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \text{ረ.} + 6305 \\ \underline{1725} \end{array}$$

2. የሚከተሉትን ቀንሱ።

$$\begin{array}{r} \text{ሀ. } -364 \\ \underline{\quad 52} \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \text{ለ. } -525 \\ \underline{\quad 64} \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \text{ሐ. } -548 \\ \underline{\quad 235} \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \text{መ. } -647 \\ \underline{\quad 266} \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \text{ሠ. } -5637 \\ \underline{\quad 1324} \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \text{ረ. } -7534 \\ \underline{\quad 2375} \end{array}$$

3. አንድ የገበሬዎች ስራ ማህበር ከጤፍ ሽያጭ 3470 ብር እና ከስንዴ ሽያጭ 2550 ብር አገኘ። ማህበሩ በጠቅላላ ስንት ብር አገኘ?
4. አንድ የስኳር ፋብሪካ በሁለት ተከታታይ ቀናት 4500 ኩንታልና 3900 ኩንታል ስኳር አመረተ። በሁለት ቀን ከተመረተው ስኳር ውስጥ 6300 ኩንታል ለተለያዩ ድርጅቶች ተሸጠ። ያልተሸጠው ስኳር ስንት ኩንታል ነው?
5. በአንድ ዓመት ውስጥ በአንድ ሆስፒታል ታመው ለምርመራ ከተመዘገቡ 5843 ሰዎች ውስጥ 1200 ሰዎች በሳንባ በሽታ የተያዙ ሲሆኑ 450 በኤች አይ ቪ ቫይረስ የተያዙ ናቸው። ቀሪዎቹ ደግሞ በወባ በሽታ የተያዙ ናቸው። በወባ በሽታ የተያዙት ሰዎች ስንት ናቸው?
6. ባለፈው አመት በአንድ ወረዳ 9824 ኩንታል ስንዴ፣ 8992 ኩንታል በቆሎ እና 10,000 ኩንታል ጤፍ ተመረተ። በአጠቃላይ በወረዳው ስንት ኩንታል ምርት ተመረተ?
7. የሚከተለውን ሰንጠረዥ አሟሉ።

ጠ	ቀ	ጠ + ቀ
9866	8834	
4289	5884	
3886	1725	

8. ከዚህ በታች የተሰጠውን ሰንጠረዥ አሟሉ።

ዋና	ተቀናሽ	ልዩነት
10,000	9,000	
	648	3844
6788		4788